

UOT 78

<https://doi.org/10.59849/2311-8482.2024.1.289>

ARZU DERYAHİ*

MUSİQİ VƏ OTİZM ARASINDAKI BAĞLANTININ GÖZDƏN KEÇİRİLMƏSİ

Musiqinin təsiri ilə sosial davranış dəyişikliyi və musiqinin müalicəvi təsiri ilə bağlı araşdırmalarda musiqi ilə hər hansı bir şəkildə bağlı olan autizmlə uşağın problemlərinin gedişatı izlənilir. Eyni zamanda autizm əlamətləri; sosial ünsiyyətdə çətinlik, göz təması qura bilməmək və s. Musiqi terapiyası xəstəliyə xas problemləri azaltmaq üçün istifadə olunur.

Musiqi bəşəriyyət yaranandan bəri insan təcrübəsinin ayrılmaz hissəsi olmuşdur. İndi onun rolunun sadəcə təcrübədən kənara çıxma biləcəyini görməyə başlayırıq. Musiqinin xas xüsusiyyətləri beynə akustik stimulları emal etməyə, şərh etməyə və onlara cavab verməyə imkan verə bilər ki, bu da klinik nəticələri yaxşılaşdırma və anormal neyrofizioloji reaksiyaları normallaşdırmağa kömək edə bilər.

Bu araşdırmaların ortaq xüsusiyyəti, uşağın sosial ünsiyyət problemlərinin aradan qaldırılmasına yönəlmiş problemlərin həlli və tədqiqatları nəzərdən keçirərək gələcəkdə autizmlə uşaqlar və ya fərdlər üçün yeni tədris və öyrənmə üsulları tapmaqdır.

Açar sözlər: Musiqi, otizm, sosial davranış, terapiya, ünsiyyət

Giriş

Musiqidən istifadə autizmlə uşaqları həvəsləndirmək və onların sosial vaxtlarında əsas boşluğu doldurmaq üçün əlverişlidir. Bu nöqtəyi nəzərdən musiqinin funksiyası fərdin sosiallaşmasını təmin edərək cəmiyyətə gətirməkdir. Musiqi həssaslığına dair tədqiqatlar psixoloji-nevroloji tədqiqatlar çərçivəsində nəzərdən keçirilir. Ümumiyyətlə, bütün tədqiqatların başlanğıc nöqtəsi autizmlə uşaqların musiqiyə həddindən artıq marağıdır. Bu yazıda autizm diaqnozu qoyulmuş uşaqlara musiqi və musiqi təhsilinin təsiri ümumiyyətlə araşdırılır.

Uşaqlarda Autizm

Autizm Spektr Bozukluğu (ASD) müxtəlif dərəcələrdə sosial pozğunluqlar, ünsiyyət və davranış problemləri və ləngiməmiş idrak inkişafı ilə müşayiət olunan heterojen nöropsikiyatrik xəstəlikdir. ASD tapıntıları erkən uşaqlıqda görünür və həyat boyu davam edir. Şiddətli sosial bacarıq çatışmazlıqları, mənasız hərəkət və davranışların davamlı təkrarlanması, nitqdə gecikmə, diqqətsizlik kimi klinik əlamətlər müşahidə edilərsə də, diaqnoz üçün kifayət etmir. Autizmlə uşaqlarda sosial münasibətlərdə çatışmazlıqlar var və bu uşaqlarda bağlılıq axtarışı yoxdur. ASD olan uşaqlar tənhalıqdan xoşbəxtirlər, diqqət üçün danışmırlar, ailələri ilə maraqlanmırlar, nadir hallarda göz təması qurmurlar, jest və ya zənglərlə başqalarının diqqətini cəlb etməyə çalışmazlar. Bu uşaqların ünsiyyət bacarıqlarında problemlər var və onların əksəriyyəti danışmır və ünsiyyət üçün qeyri-verbal üsullardan istifadə etmirlər (Nicholas et al., 2008). Autizm adətən həyatın ilk 3 ilində başlayan və ömür boyu davam edən inkişaf pozğunluğudur ki, bu da insanın ətrafı ilə düzgün şifahi və şifahi olmayan münasibət qura bilməməsi kimi ifadə edilə bilər. Bu gün sadə testlərlə erkən diaqnoz qoymaq olar. Erkən diaqnoz və müvafiq reabilitasiya proqramı bu halların həyata qaytarılmasında böyük rol oynayır. Bu gün sadə testlərlə erkən diaqnoz qoymaq olar. Erkən diaqnoz və müvafiq reabilitasiya proqramı bu halların həyata qaytarılmasında böyük rol oynayır. Bu gün sadə testlərlə erkən diaqnoz qoymaq olar. Erkən diaqnoz və müvafiq reabilitasiya proqramı bu halların həyata qaytarılmasında böyük rol oynayır.

Autizmin dəqiq səbəbi məlum deyil. Bunun genetik olduğu düşünülür. Oğlanlarda qızlara nisbətən daha çox rast gəlinir. Autizmlə insanların 70%-də əqli gerilik var. İstedadlılıq onların 10%-də müşahidə olunur. Diqqət çatışmazlığı və hiperaktivlik pozğunluğu, əhval pozğunluqları və epilepsiya autizmlə müşahidə edilə bilər.

Sosial ünsiyyət və sosial qarşılıqlı əlaqə xüsusiyyətləri, sosial-emosional qarşılıqlılıq (məsələn, birgə diqqət, ad cavabı, sosial təbəssüm, atipik sosial yanaşma və reaksiya, maraqlı və emosiyaların olmaması), şifahi olmayan ünsiyyətin pozulması (məsələn, atipik göz təması, jestlər və üz ifadələri) itki, şifahi olmayan ünsiyyəti başa düşməkdə pozulma), münasibətlərin saxlanması və formalaşmasının pisləşməsi (məsələn, həmyaşıdlarla münasibətlərin azalması, oyunda iştirak edə bilməməsi, sosial kontekstdə davranışları tənzimləməkdə çətinlik). () Bundan əlavə, autizmlə uşaqlar tez-tez aşağıdakı simptomları göstərir.

- Göz təması yoxdur və ya məhduddur.
- Adları ilə çağırılarda reaksiya vermirlər
- Onlar hiperaktiv və ya qeyri-aktiv ola bilərlər.
- Onlar ətraf mühitə əhəmiyyət vermirlər
- Qucaqlaşmaq və öpüşmək kimi fiziki təması sevmirlər.
- Danışqda gecikmə var.
- Onlar insanlarla ünsiyyət qurmaqdansa, cansız obyektlərlə məşğul olurlar.
- Onlar obyektin bir hissəsi ilə bağlı ola bilərlər. (məsələn, avtomobilin təkəri ilə daim oynamaq)
- Müəyyən obyektlərə həddindən artıq bağlana bilərlər.
- Danışqdan ünsiyyət vasitəsi kimi istifadə etmirlər
- Yersiz cümlələr qururlar, naxış kimi danışirlar.
- Sxemləşirmə və ya digər bir deyimlə planlama problemləri var. Rutinləri pozulduqda əsəbiləşə bilərlər.
- Əl çalma, tullanmaq, fırlanma, daim irəli-geri yellənmə, qanad çırpma kimi təkrarlanan hərəkətlər edirlər.
- Onlar adi uşaqlar kimi xəyallara dalıb oynayırlar, daim maşınları sıraya düzüb, təkərləri döndəririlər.
- Dəfələrlə eyni oyunları oynayırlar.
- Bəziləri çox inadkar və qəddar ola bilər.
- Sosial mühitə girdikləri zaman həddindən artıq qorxa və reaksiya verə bilərlər.
- Onlar cəmiyyətdəki yaşlıları ilə dialoq qurmur, oyunlara qatılır, özlərini təcrid edirlər.
- Danışmağı öyrənsələr də, həmişə eyni sözü təkrarlayırlar.
- Nitq nümunələri və tonları vahiddir.
- Onlar maraqsız hər şeyə gülə və gülə bilərlər.

Autizmlə insanlar üçün erkən diaqnoz və müalicə böyük əhəmiyyət kəsb edir. Müalicənin məqsədi autizmlə şəxsin sosial və fərdi qabiliyyətlərini inkişaf etdirməkdir. Bu məqsədlə davranış təlimləri və xüsusi terapiya tətbiq olunur. Tətbiq olunacaq müalicənin ailəyə uyğun olması da vacibdir. Tətbiq edilən müalicələr arasında nitq terapiyası, motor bacarıqlarının artırılmasına yönələn terapiyalar, sosial ünsiyyət bacarıqlarının qazanılmasına yönələn terapiyalar var.

Bu müalicələrdən bəziləri autizmlə fərdləri musiqi ilə müalicə etmək və onlar üçün xüsusi musiqi təhsili hazırlamaqdır. Bu mövzuda akademik və sosial tədqiqatlar növbəti bölmədə araşdırılır.

Musiqi və Autizm

Eşitmə stimulu kimi musiqi autizmlə uşaqla ünsiyyət üçün yaxşı bir yoldur. Xarici səslərə cavab verməyən uşaq musiqi səslərinə qarşı həssaslıq göstərə bilər. Musiqi, duyğulararası bütövlüyü yaratmaq üçün istifadə edilə bilər.

Autizmin xarakterik əlamətlərindən biri də duyğu girişinə yüksək həssaslıqdır. Bunun əksi - həddindən artıq həssaslıq da olduqca yaygındır. Buna görə də, musiqi dinləmək və səsi qəbul etmək təcrübəsi çox vaxt autizmlə insanlar üçün neyrotipik insanlara nisbətən daha sıx olur. Məsələn, beynin qıcıqlandırıcı kimi qəbul etdiyi bir şeyi eşitdikdə, bədən döyüş və ya uçuş rejiminə keçir və ya bağlanma və ya əriməyə səbəb olur. Digər tərəfdən, xoş bir şey eşitmək insanı həqiqətən yaxşı hiss edir, hətta ürəyini ağrıdır. Musiqi ilə həyata gələn autizmlə fərd bunu söylədi.

Musiqi, beynin ünsiyyət, empatiya və təxəyyül üçün cavabdeh olan bölgələrində güzgü neyron sistemini aktivləşdirməklə autizmlə insanların sosial əlaqə və emosiyaları daha yaxşı

anlamaq qabiliyyətini artırma bilər. Bu sahəni əhatə edən çoxlu araşdırmalar olub, onlardan bəzilərini bu məqalədə topladım.

Trevarthen, Aitken, Papoudi və Robarts (1998) görə, musiqi terapiyası autizmlə uşaqların müalicəsində təsirli olur, onlara sosial qarşılıqlı əlaqədə və emosional ünsiyyətdə kömək edir. Autizmlə uşaqlar üzərində aparılan bir çox nümunə araşdırmaları müsbət nəticələr verir. Sənədləşdirilmiş təkmilləşdirmələr artan sosial davranışı, ətraf mühit haqqında məlumatlılığı, səsəslənmə və diqqət müddətini, səs imitasiyasını, ünsiyyəti, digər insanlarla improvizasiya oyununu və göz temasını göstərir. Bundan əlavə, ümumiyyətlə musiqi terapiyasında istifadə edilən musiqi autizmlə uşaqlara həm təhlükəsizlik, həm də azadlıq hissi verir.

Steven və Clark (1969) autizmlə uşaqların müalicə modelində dəstək vermək üçün musiqidən istifadə edilməli olduğunu qeyd edərkən, Rimland autizmlə uşaqlarda musiqi marağının və istedadının universal olduğunu iddia edir (sitat Gadberry, 2005: 4). musiqi marağı; Autizmlə uşaqlarda eşitmə stimullarının digər stimullar üzərində üstünlük təşkil etməsi universal sayıla bilər ki, musiqi bu məqamda uşağın diqqətini cəlb etməkdə mühüm rol oynayır. İstedada gəlincə, bəzi yüksək funksiyalı autizmlə uşaqlar musiqi baxımından üstün qabiliyyətlərə malik olsalar da, onları universal adlandırmaq olmaz.

Gadberry (2005) görə, Steven və Clark 5-7 yaşlı beş uşaqda musiqi terapiyası üsullarını sınaq etdilər. Səkkiz seans nəticəsində autizm miqyasında nəticələrdə əhəmiyyətli irəliləyiş olduğu görülür. Eyni zamanda, inkişaf yetkinliyində əhəmiyyətli artım müşahidə olunur. Ümumiyyətlə, musiqi terapiyası üsulları autizmlə uşaqlarda prososial davranışların yaxşılaşdırılmasına əhəmiyyətli təsir göstərir.

Thaut (1988) autizmlə uşaqlarda musiqi reaksiyasını araşdırdı. Onların işi autizmlə uşaqların qeyri-adi musiqi qabiliyyətlərinə və musiqi reaksiyalarına malik olduğunu nümayiş etdirir. Onun tapdığı məlumatlar göstərir ki, autizmlə uşaqların yaratdığı ton şkalaları tədqiqatçının yaratdığı miqyaslarda (orijinalıq, ritm və məhdudiyət) yüksəkdir.

Brunk (1999) bildirir ki, musiqi autizmlə uşaqlarla ünsiyyətin və təhsilin unikal üsuludur və onun müalicə və öyrənmə vasitəsi kimi effektivliyi onun iki fərqli terapiya və təhsil çərçivəsini təmin etmək qabiliyyətindən irəli gəlir. Musiqi ardıcıl, sabit və proqnozlaşdırıla bilən mühit yaradır. Cari mahnının melodiyası, harmoniyası və ritmi uşağa stresli və ya tanış olmayan mühitdə rahatlaşdırmağa kömək edir. Musiqi də qeyri-məhdud çeviklik təmin edə bilər. Zaman zaman uşaqla birlikdə dəyişir, uşağın davranışını və hisslərini əks etdirə bilər.

Wimpory və Nash (1999) görə, autizmlə uşaqlarda musiqi ilə qarşılıqlı terapiya interaktiv oyunlar çərçivəsində nəzərdən keçirilir. Bu da normal uşaqların dil inkişafı ilə paraleldir. Autizmlə uşaqların ailələri onlarla ünsiyyət qurmağa çalışsalar da, şifahi dialoq qura bilmirlər. Musiqili qarşılıqlı terapiya koqnitiv və motor bacarıqlarının inkişafında təsirli olur.

Müəlliflər autizmlə insanlar üçün musiqi terapiyasının tez-tez istifadəsi və bu əhalinin musiqi qabiliyyətləri ilə bağlı son araşdırmalar səbəbindən autizmlə insanlar üçün musiqi terapiyası ilə bağlı ədəbiyyat icmalı aparıblar. Bu povesti nəzərdən keçirmək üçün müvafiq məlumat bazalarından məqalələr, məqalələrdən istinad siyahıları və kitab fəsillərindən məqalələr simptomologiya (sosial, kommunikativ, davranış) sahəsinə görə təsnif edilən keçmiş tədqiqatların hərtərəfli tənqidini təmin etmək üçün axtarıldı. müalicə etməyi hədəfləyir.). Musiqi terapevtləri və tədqiqatçılar əsasən nümunə araşdırmaları və təəccüblü dərəcədə məhdud miqdarda eksperimental tədqiqatlar aparmışlar. Bu hesabatlar bu əhali ilə müalicə üçün məhdud empirik dəstək versə də, onlar müzakirəyə layiq geniş yaradıcı üsullardan və müxtəlif növ musiqi terapiyasından istifadə ediblər.[1]

Davranış təhlili vasitəsilə bu tədqiqat, birgə nişan epizodları zamanı autizmlə uşaqlarda emosional, motivasiya və şəxsiyyətlərarası həssaslığı ölçməklə doğaçlama musiqi terapiyasında uşaq və terapevt arasında musiqi qarşılıqlı əlaqəsinin sosial-motivasiya aspektlərini araşdırdı. Təsədüfi idarə olunan sınaq (n = 10) iki müxtəlif şəraitdə doğaçlama musiqi terapiyası və oyuncaq oynamaq seanslarından və sessiyaların DVD təhlilində təkmövzu müqayisə dizaynından istifadə etdi. İmprovizə edilmiş musiqi terapiyası uşaqlarda oyuncaq oyun seanslarından daha çox və daha uzun müddət ərzində «sevinc», «emosional sinxronizm» və «bağlanmanın başlanğıcı» davranışlarını inkişaf etdirdi.

Nəticə

Terapevtin şəxsiyyətlərarası istəklərinə cavab olaraq, musiqi terapiyasında oyuncaq oyun seanslarının nisbətən daha çox «uyğun (müsbət) cavablar», oyuncaq oyun seanslarında isə «cavab verilməməsi» müşahidə edilmişdir. Bu, musiqi terapiyasında olduğundan iki dəfə çox idi. Bu kəşfiyyat tədqiqatının nəticələri autizmlə uşaqlarda sosial, emosional və motivasiya inkişafının təşviqində musiqi terapiyasının dəyərini dəstəkləyən əsaslı sübutlar tapdı.[2].

ƏDƏBİYYAT

1. Accordino R, Comer R, Heller WB. Searching for music's potential: A critical examination of research on music therapy with individuals with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*. 2007;1(1):101-15.
2. Kim J, Wigram T, Gold C. Emotional, motivational and interpersonal responsiveness of children with autism in improvisational music therapy. *Autism*. 2009;13(4):389-409.

Arzu Deryahi

REVIEWING THE CONNECTION BETWEEN MUSIC AND AUTISM

In Conclusion, in the research on the change of social behavior with the influence of music and the therapeutic effect of music, the progress of problematic behaviors of an autistic child connected in any way with music is followed. At the same time, symptoms of autism; difficulty in social communication, inability to make eye contact, etc. Music therapy is used to reduce disease-specific problems.

Music has been an integral part of the human experience since the dawn of mankind. Now we begin to see that his role may go beyond mere experience. Intrinsic properties of music may enable the brain to process, interpret, and respond to acoustic stimuli, which may improve clinical outcomes and help normalize abnormal neurophysiological responses.

A common feature of these studies is to find new teaching and learning methods for children or individuals with autism in the future by reviewing research and problem solving aimed at overcoming the child's social communication problems.

Keywords: *Music, autism, social behavior, therapy, communication*

Арзу Деряхи

ОБЗОР СВЯЗИ МЕЖДУ МУЗЫКОЙ И АУТИЗМОМ

В заключение, в исследовании изменения социального поведения под влиянием музыки и терапевтического эффекта музыки прослеживается прогресс проблемного поведения ребенка-аутиста, каким-либо образом связанного с музыкой. В то же время симптомы аутизма; трудности в социальном общении, неспособность смотреть в глаза и т. д. Музыкальная терапия используется для уменьшения проблем, связанных с заболеванием.

Музыка была неотъемлемой частью человеческого опыта с момента зарождения человечества. Теперь мы начинаем понимать, что его роль может выходить за рамки простого опыта. Внутренние свойства музыки могут позволить мозгу обрабатывать, интерпретировать и реагировать на акустические стимулы, что может улучшить клинические результаты и помочь нормализовать аномальные нейрофизиологические реакции.

Общей чертой этих исследований является поиск новых методов преподавания и обучения для детей или людей с аутизмом в будущем путем анализа исследований и решения проблем, направленных на преодоление проблем социального общения ребенка.

Ключевые слова: *Музыка, аутизм, социальное поведение, терапия, общение.*

Sənətsünaslıq elmləri doktoru İnara Məhərrəmovə tərəfindən təqdim edilmişdir.

İlk daxilolma tarixi: 24.01.2024

Son daxilolma tarixi:06.03.2024